

Η ελληνική κρίση: ο πιο αδύναμος κρίκος της «νεοφιλελεύθερης αλυσίδας»

του Γιάννη Θανασέκου*

Σύντομη υπενθύμιση του ιστορικού πλαισίου

Έχοντας στερηθεί μια μακρά διαδικασία καπιταλιστικής συσσώρευσης, κληρονόμος ενός εθνικοαπελευθερωτικού αγώνα (1821-1830) –κατά της παρακμάζουσας Οθωμανικής Αυτοκρατορίας- που δεν μπόρεσε, ακριβώς εξαιτίας αυτού του λόγου, να μετεξελιχτεί σε κλασική αστική επανάσταση, συνδυάζοντας στοιχεία μιας δομικής κυρίως αγροτικής υπανάπτυξης με μια μορφή ολιγαρχικού Κράτους υποταγμένου στις προσταγές των ξένων δυνάμεων, αγκομαχώντας για παραπάνω από μισό αιώνα να ολοκληρώσει την εδαφική της ενοποίηση (1830-1913), ταπεινωμένη από την αποτυχία των επεκτατικών της τυχодиωκτισμών στη Μικρά Ασία (1919-1922), υπό το ζυγό μιας στρατιωτικής δικτατορίας (1936-1940), έχοντας αιμορραγήσει μέχρι θανάτου από μια άγρια ναζιστική κατοχή και ένα αιματηρό εμφύλιο πόλεμο την επαύριον του Δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου, παραδομένη από το σταλινισμό κατ' αρχή στην αγγλική και κατόπιν στην αμερικανική καταστολή και κυριαρχία (συμφωνίες της Γιάλτας και οι συνέπειές τους), σημαδεμένη βαθιά από ένα στρατιωτικο-αστυνομικό Κράτος μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του 1950, ηττημένη στην άτολμη απόπειρα εκδημοκρατισμού της στις αρχές της δεκαετίας του 1960 από τη βίαιη επέμβαση των υποστηριγμένων από τους Αμερικανούς ελλήνων συνταγματαρχών (1967-1974), μειονεκτώντας εξαιτίας των εξωφρενικών στρατιωτικών δαπανών της σε σχέση με το ΑΕΠ της (λόγω τουρκικής απειλής και γεωπολιτικής κατάστασης), η Ελλάδα δεν φτάνει τελικά στο «καπιταλιστικό νεωτερισμό» και δεν ανακτά τη δημοκρατία παρά πολύ αργά, πιο συγκεκριμένα από τη δεκαετία του 1970, και αυτό, με δεδομένες τις δομές της, με τρόπο τεχνητό και συνάμα εύθραυστο. Για να το κατορθώσει, επωφελήθηκε ιδιαίτερα από τις ευρωπαϊκές διαρθρωτικές επιχορηγήσεις –γίνεται μέλος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας μετά τη πτώση της δικτατορίας, στη διάρκεια της οποίας είχε ανασταλεί η συνθήκη σύνδεσής της με τη Κοινότητα-, που αποτέλεσαν τον κύριο μοχλό της, βασικά εξωγενούς φύσης, ανάπτυξης και εκσυγχρονισμού της. Όμως, μια ανάπτυξη, όσο ζωηρή κι αν είναι, δεν μπορεί να εξαλείψει το βάρος του παρελθόντος, τις δυσκαμψίες, τα βαρίδια και τις αδράνειές του. Έτσι, η εικόνα που προσφέρει η Ελλάδα στις δεκαετίες 1990-2000, είναι εκείνη ενός παράξενου μείγματος «αρχαϊκών» και «υπερμοντέρνων» στοιχείων στο επίπεδο ταυτόχρονα των δομών, των συμπεριφορών και των νοοτροπιών. Αντί να μετριάσει τις εντάσεις που γεννά ένα τέτοιο μείγμα – που γίνεται μερικές φορές εκρηκτικό-, η νεοφιλελεύθερη ανάπτυξη των δυο

τελευταίων δεκαετιών τις μεγέθυνε και τις έσπρωξε στον παροξυσμό, πράγμα που μαρτυρά η παρούσα κρίση.

Τα βαρίδια του παρελθόντος

Απορρέοντας από τις παραμορφώσεις του μακρινού παρελθόντος της, την ελληνική κοινωνία χαρακτηρίζουν τέσσερα «κουσούρια» – που αναφέρθηκαν και σχολιάστηκαν κατά κόρον τις τελευταίες βδομάδες από όλους τους αρθρογράφους και λοιπούς «ειδικούς» του «ελληνικού ναυαγίου». Τα συνοψίζουμε με λίγα λόγια:

1. μια φοροδιαφυγή σε μεγάλη κλίμακα που έχει αναγορευθεί σε σύστημα σε όλες τις σφαίρες της κοινωνικής πυραμίδας,
2. μια εξωφρενική διαφθορά σε όλα τα επίπεδα της κοινωνίας, της εξουσίας και των θεσμών,
3. αυτοί οι δυο παράγοντες τροφοδοτούν μια παντοδύναμη υπόγεια οικονομία (ένας χώρος όπου γίνονται αλληλέγγυες και συνένοχες όλες οι απάτες και όλοι οι απατεώνες, από τους πιο μικρούς μέχρι τους πιο μεγάλους) και
4. ένα υδροκέφαλο Κράτος θεμελιωμένο πάνω στις πελατειακές σχέσεις των κομμάτων και στη μαζικοποίηση των εικονικών θέσεων και λειτουργιών.

Σίγουρα, καμιά καπιταλιστική κοινωνία, ακόμα και η περισσότερο αναπτυγμένη, δεν είναι απαλλαγμένη από αυτό το είδος κουσουριών – βλέπε την Ιταλία, κατεξοχήν χώρα της διαφθοράς, τον εκπληκτικό αριθμό σκανδάλων στη Γαλλία, στη Γερμανία και αλλού και χωρίς να ξεχνάμε τους φορολογικούς παραδείσους στην ίδια την Ευρώπη (Αυστρία, Μεγάλη Βρετανία, Λιχτενστάιν, Λουξεμβούργο, Ελβετία, Κύπρος) και τις «φορολογικές φωλιές» που δεν είναι παρά νομιμοποιημένη φοροδιαφυγή. Σύστημα γενικευμένης εκβίασης, ο καπιταλισμός είναι σύμφυτος με αυτά τα «κουσούρια» και με πολλά άλλα πράγματα. Ωστόσο, αυτό δεν αρκεί για να αρνηθούμε τη πραγματικότητα της ελληνικής ιδιαιτερότητας: καθώς οι δυσκαμψίες και οι αδράνειες του παρελθόντος αντιμετωπίζουν ξαφνικά, και χωρίς κανένα ρυθμιστικό μηχανισμό μεσολάβησης, τους εξαναγκασμούς και τις επιταχύνσεις της νεοφιλελεύθερης παγκοσμιοποίησης, αυτά τα κουσούρια μοιάζουν όντως –και είναι στ' αλήθεια- εξωφρενικά. Ακόμα περισσότερο από κάθε άλλον σε χώρα της ευρωζώνης, ο Έλληνας ζει με πίστωση εδώ και καμιά τριανταριά χρόνια. Εδώ, περισσότερο από αλλού, η «ανάπτυξη» δεν ήταν παρά μια εικονική ανάπτυξη, χτισμένη στην άμμο. Η Ελλάδα που, από την ένταξή της στην ευρωζώνη, φαινόταν σε όλους σαν ο καλύτερος μαθητής από τους δώδεκα –όπως η Ισπανία και η Πορτογαλία σε μικρότερο βαθμό-, γίνεται σήμερα, ξαφνικά, ο χειρότερος μαθητής της τάξης, ακόμα και ο μαθητής που πρέπει να αποβληθεί. Η νεοφιλελεύθερη αλυσίδα έσπασε στον

πιο αδύναμο κρίκο της –και δεν αποκλείεται να ακολουθήσουν και άλλες χώρες.

Η νεοφιλελεύθερη και σοσιαλιστική υποκρισία

Οι ευρωπαίοι ηγέτες και το CAC40 τους (1), και χωρίς να αναφέρουμε τους χωροφύλακες του ΔΝΤ, γνωρίζουν τέλεια τη κατάσταση των ελληνικών δημόσιων οικονομικών καθώς και τις καταχρήσεις όλων των ελληνικών κυβερνήσεων, τόσο της δεξιάς όσο και των σοσιαλιστών. Και όμως, είναι με μια απροσμέτρητη υποκρισία που καμώνονται σήμερα ότι αγνοούσαν τα πάντα και αγανακτούν ως μωρές παρθένες για τις ελληνικές «ζαβολιές», για τα «παραπονημένα» στατιστικά νούμερα και δεδομένα. Και έτσι, για να νομιμοποιήσουν και δικαιολογήσουν το δρακόντειο σχέδιο λιτότητας που επιβάλουν στον ελληνικό λαό –χάρη στις καλές υπηρεσίες του «σοσιαλιστή» Παπανδρέου και του κατασταλτικού μηχανισμού του ελληνικού Κράτους-, δεν βρήκαν τίποτα καλύτερο από το να του αποδώσουν το χαρακτήρα μιας ανελέητης πάλης ενάντια στα «κουσούρια» της ελληνικής κοινωνίας που μόλις αναφέραμε. Αυτός είναι ο λόγος. Η πραγματικότητα είναι εντελώς διαφορετική. Πράγματι, αν κοιτάξουμε καλά το σχέδιο λιτότητας που ψηφίστηκε πρόσφατα από τη «σοσιαλιστική» κοινοβουλευτική πλειοψηφία - οι τρεις βουλευτές που το καταψήφισαν διαγράφηκαν πάραυτα από τη κοινοβουλευτική ομάδα-, τα προτεινόμενα μέτρα –καθώς και μερικά προηγούμενα- δεν στοχεύουν παρά μόνο πολύ μερικώς στη διόρθωση των προαναφερθέντων «κουσουριών». Τα περισσότερα μέτρα στοχεύουν με εντελώς επαίσχυντο τρόπο όλα τα λαϊκά στρώματα, τους μισθωτούς (αυξημένη επισφάλεια και ελαστικοποίηση), τους δημόσιους υπαλλήλους και τους συνταξιούχους (κατάργηση του 13^{ου} και 14^{ου} μισθού), τη δημόσια εκπαίδευση (μπλοκάρισμα των προσλήψεων και των διορισμών), το σύστημα υγείας (που ήδη βρίσκεται σε άθλια κατάσταση), το συνταξιοδοτικό σύστημα (παράταση της διάρκειας των εισφορών και της νόμιμης ηλικίας της συνταξιοδότησης), δραστικές μειώσεις των δημόσιων δαπανών και, αποκορύφωμα, ουσιαστικές αυξήσεις του ΦΠΑ που πλήττουν ολομέτωπα την αγοραστική δύναμη των πιο φτωχών. Αντίθετα, τόσο εδώ όσο και αλλού στην Ευρώπη, οι φόροι επί των υψηλών εισοδημάτων, των εταιριών και των μεγάλων επιχειρήσεων, τα χρηματιστηριακά κέρδη, η κολοσσιαία περιουσία της Εκκλησίας, δεν θίγονται καθόλου και δεν συμβάλουν στη μείωση του δημόσιου χρέους. Είναι ανέγγιχτοι. Τελικά, το προβλεπόμενο για την Ελλάδα σχέδιο δεν διαφέρει διόλου από το σχέδιο λιτότητας που προβλέφτηκε στη τελευταία συνάντηση των ευρωπαίων ηγετών για το σύνολο των χωρών της ευρωζώνης.

Η κερδοσκοπία πάνω στο δημόσιο χρέος

Κανείς δεν αγνοεί πια ότι το δημόσιο χρέος έχει γίνει αντικείμενο χρηματιστηριακών κερδοσκοπιών (1). Πιασμένοι στις δικές τους παγίδες, οι νεοφιλελεύθεροι «ειδικοί» δεν το κρύβουν. Όπως και για όλα τα υπόλοιπα, είναι τώρα η σειρά των κυρίαρχων Κρατών να μπουν στο μακάβριο χορό της «νομισματικής ορθοδοξίας» και να εισαχθούν στο Χρηματιστήριο. Κατά τις τελευταίες βασανιστικές συζητήσεις για να βρεθούν τα χρηματιστικά μέσα για να «σώσουν» την Ελλάδα από το ναυάγιο, η «διάσωση» πήρε τη κτηνώδη μορφή μιας αρπαγής : για να παραχωρήσουν νέα δάνεια στην Αθήνα προορισμένα να της επιτρέψουν να αντιμετωπίσει τις προηγούμενες υποχρεώσεις της, τα ευρωπαϊκή Κράτη θα αποκτούσαν λοιπόν τα αναγκαία κεφάλαια στη διεθνή χρηματαγορά με το «έντιμο» επιτόκιο του 1,5%. Όσο για την Ελλάδα, αυτή την υποχρέωσαν να ξοφλήσει το «δάνειό» της στα προαναφερθέντα Κράτη με το ακόμα πιο έντιμο επιτόκιο του...7,5%! Ακόμα και βουλευτές του UMP (κόμμα του Σαρκοζί) δήλωσαν «σοκαρισμένοι» από μια τέτοια «πρόσοδο» κερδισμένη στη πλάτη μιας «φίλης» χώρας σε απόγνωση. Όπως όμως η αναγγελία αυτών των πρώτων μέτρων δεν ηρέμησε καθόλου τη ζέση των κερδοσκόπων και φοβούμενοι μην επεκταθεί η διαδικασία και σε άλλες χώρες, οι νεοφιλελεύθεροι «στρατηγικοί εγκέφαλοι», βοηθούμενοι από το ΔΝΤ και την ΕΚΤ, αποφάσισαν να χρησιμοποιήσουν τα μεγάλα μέσα: να δανειστούν και πάλι (προσφεύγοντας πάντα στην αγορά κεφαλαίων) και να ανοίξουν νέες πιστώσεις, το όλο για ένα ποσό 750 δισεκατομμυρίων ευρώ, τάχα για να στηρίξουν τις χώρες της ευρωζώνης που αντιμετωπίζουν δυσκολίες – αρχής γενομένης από την Ελλάδα, την Ισπανία και τη Πορτογαλία –στη πραγματικότητα, για να υποστηρίξουν την τιμή των τίτλων του δημόσιου χρέους τους που απειλούνται να υποτιμηθούν και να επιτρέψουν στο χρηματιστικό κεφάλαιο να συνεχίσει να καταβροχθίζει νέους τίτλους που θα εκδοθούν από αυτά τα Κράτη. Το αντάλλαγμα; Είναι απλό: να κάνουν ακόμα πιο δραστικά τα σχέδια λιτότητας που ήδη ισχύουν σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες, είτε αυτές επωφεληθούν είτε όχι από αυτή τη βοήθεια. Να ποιο είναι το πεδίο της αρπαγής του διεθνικού χρηματιστικού κεφαλαίου που ταυτόχρονα διευρύνθηκε και βάθυνε σημαντικά: από μέρα σε μέρα, γίνεται λοιπόν φανερό ότι η βουλμία του δεν μπορεί να έχει ως προϋπόθεση παρά την οικουμενικοποίηση της φτώχειας και της εξαθλίωσης.

Την επαύριον αυτής της «συνταρακτικής» αναγγελίας, και για μια μόνο μέρα, τα χρηματιστήρια εκτοξεύτηκαν στα ύψη...αλλά προσγειώθηκαν ανώμαλα μια μέρα αργότερα! Από εδώ και πέρα, δεν θα είναι τα Κράτη, το ένα μετά το άλλο, που θα κρέμονται από τις διακυμάνσεις του Χρηματιστηρίου, αλλά το σύνολο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Πάμε στοίχημα ότι αυτός ο νέος μηχανισμός –που χαιρετίστηκε ως ανέκδοτος και σωτήριος από τους μαθητευόμενους μάγους του νεοφιλελευθερισμού- δεν θα έχει ως συνέπεια παρά μόνο να ριζοσπαστικοποιήσει τον «ενάρετο κύκλο» της κερδοσκοπίας καθώς μάλιστα τα προτεινόμενα μέτρα λιτότητα, αντί να βοηθήσουν την

τόσο αναμενόμενη ανάπτυξη, κινδυνεύουν να ρίξουν μια ώρα αρχύτερα τις πιο εύθραυστες χώρες σε μια ύφεση διαρκείας.

Όπως και στο παρελθόν, το καθαγιασμένο δόγμα του «συμφώνου σταθερότητας» -οικονομικά παράλογου και πολιτικά εφευρεθέντα για να αποτελεί φραγμό σε κάθε μισθολογική και κοινωνική διεκδίκηση- , έχει επιστρατευθεί και σφυροκοπηθεί, για να δικαιολογήσει και νομιμοποιήσει αυτή τη «νέα πολιτική οικονομία». Όμως, η αληθινή άμεση διακύβευσή της βρίσκεται αλλού: για το κεφάλαιο και τις πολιτικές του μαριονέτες, το ζητούμενο είναι να μετρήσουν τις αντιστάσεις που θα αντιπαραθέσουν στη νεοφιλελεύθερη κτηνωδία, τα λαϊκά στρώματα, οι μισθωτοί, οι υπάλληλοι των δημόσιων υπηρεσιών, οι αγρότες, οι επισφαλείς, οι άνεργοι και οι απόκληροι. Θέλουν να μετρήσουν το βαθμό της απογοήτευσής τους και το πολιτικό κόστος αυτής της νέας επίθεσης. Δεν πρέπει να υπάρχει η παραμικρή αμφιβολία: αν αυτή η αντίσταση αποδειχθεί μαζική, αποφασιστική και δυνάμει επικίνδυνη, δεν θα διστάσουν καθόλου να αναστείλουν μερικά άρθρα των Συνταγμάτων –εκείνα που εγγυώνται ακριβώς τις δημόσιες ελευθερίες –προκειμένου να λυθούν τα χέρια του κατασταλτικού μηχανισμού των Κρατών ώστε να επιβάλει τη τάξη. Την επαύριον των μεγάλων κινητοποιήσεων που αιματοκύλισαν την Αθήνα, υψώθηκαν ήδη φωνές για να απαιτήσουν τέτοια μέτρα. Η διάβρωση της δημοκρατίας έχει ήδη αρχίσει εδώ και τουλάχιστον μια δεκαετία κάτω από τα συντονισμένα πλήγματα του υποτιθέμενου αγώνα ενάντια στη «διεθνή τρομοκρατία» και μιας έντεχνα ενορχηστρωμένης πολιτικής αυξανόμενης ποινικοποίησης κάθε κοινωνικής διεκδίκησης. Σήμερα, ετοιμάζονται να της δώσουν τη χαριστική βολή.

(1) Ο κύριος χρηματιστηριακός δείκτης στο Χρηματιστήριο του Παρισιού. Οι 40 μεγαλύτερες γαλλικές επιχειρήσεις.

*** Ο Γιάννης Θανασέκος (Jean Thanassekos).** που ζει στο Βέλγιο εδώ και σχεδόν 50 χρόνια, είναι πανεπιστημιακός, ιστορικός, συγγραφέας πολλών βιβλίων και διευθυντής του Ιδρύματος Άουσβιτς. Το παραπάνω άρθρο του δημοσιεύτηκε στις 21 Ιουνίου στην ιστοσελίδα του Cadtm, με τον τίτλο *La crise grecque: le maillon le plus faible de la "chaine neoliberal"*.